

σε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν θεάν τῆς σοφίας, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἑλληνικὸς ἐθνισμὸς ἔβαινε πρὸς τὸν ἀνῆκεστον αὐτοῦ ὄλεθρον.

Ὁ Λεόντιος δὲν ὑπῆρξεν ἰσως μαθητὴς τινος τῶν διασῆμων ῥητόρων, οἵτινες, ὡς ὁ Προαιρέσιος καὶ ὁ Ἱμέριος, εἶχον περιβάλλει τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν διὰ δόξης καὶ τιμῆς. Ἡ τελευταία αὕτη λαμπρὰ περιόδος τῆς ἑλληνικῆς ῥητορείας εἶχεν ἥδη παρέλθει, ὁ δ' ἐπίγονος αὐτῶν — Λεόντιος — ἐπὶ τῆς δημοσίας ἔδρας ἀνῆκεν ἥδη εἰς τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς ῥητορικῆς.

Παῖς ὢν εἶδεν ὁ Λεόντιος τὴν φανταστικὴν καὶ ἀκαρπον ἀντίδρασιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Νεανίας δὲ ὢν καὶ ἀνὴρ εἶδεν ἐπιταχυνομένην τὴν πτώσιν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας ἐν ὅλῳ τῷ ρωμαϊκῷ κράτει διὰ τῶν καταδικτικῶν διαταγμάτων Θεοδοσίου τοῦ Α', κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, τῷ 395, ἐπῆλθεν ἡ βλαβερὰ ἐπιδρομὴ τῶν Γότθων ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον κατὰ τῶν τῆς Ἑλλάδος πόλεων. Τοὺς φοβεροὺς δὲ τούτους ἐργάτας τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἶδε πιθανῶς ὁ πατὴρ τῆς Ἀθηνίδος ἰδίους ὁμμασιν ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἄλωσις τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως πάσης ἑλληνικῆς παιδείας ὑπὸ τῶν λαῶν τοῦ βορρᾶ, καίπερ τελεσθεῖσα διὰ συνθήκης ἀνευ συμφορῶν, ἐσήμαινε τὸ πέρας ἱστορικῆς περιόδου ἐν τῷ βίῳ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι δὲν ἔπαυσεν ὑφιστάμενον καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην τὸ Ἀθηναϊκὸν πανεπιστήμιον, διειρηθῆσαν δὲ αἱ ἔδραι τῶν σοφιστῶν καὶ ἡ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία εὗρε μετ' ὀλίγον περιφανὴ ἀρχηγόν, τὸν Ἀθηναῖον Πλούταρχον· ἀλλὰ

κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους ἦτο πεπρωμένον ἡ ὁσημέραι μείζων παρακμὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς καὶ τῆς κοσμοκρατείας Ρώμης, ἀφοῦ καὶ ταύτην μετὰ δεκατέσσαρα μόνον ἔτη κατέκτησαν καὶ ἐδήωσαν οἱ αὐτοὶ Γότθοι.

Γ'.

Ὁ Λεόντιος ἐκτὸς τῆς ἐν Ἀθήναις δημοσίας αὐτοῦ θέσεως ἐκέκτιτο καὶ ἰδίαν περιουσίαν οὐχὶ ἀσήμαντον κατὰ τὸν Μαλάαν. Οὕτω δὲ πάντως ἦτο ἀνὴρ τῶν εὐπολημάτων μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ὁ δὲ οἰκὸς του εἰς τῶν ἐν τῇ πόλει μάλιστα περιζητήτων. Εἶχε δὲ δύο υἱούς, Βαλέριον καὶ Γέσιον, καὶ μίαν θυγατέρα, νεωτέρα τῶν ἀδελφῶν. Καὶ ἀγνοοῦμεν μὲν τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τῆς ὥραίας Ἀθηναίδος· ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐγεννήθη μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γότθων τῷ 400 ἢ 401.

Ἡ λαμπρὰ φύσις τῆς κόρης ἐνεθάρρυνε τὸν πατέρα νὰ παράσχω αὐτῇ τὴν μάλιστα ἐπιμελημένην ἀνατροφὴν. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι εὐπρεστοῦντο νὰ παιδεύωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν θυγατέρας τὰς ἐπιστήμας ἐκείνας, ὥς αὐτοὶ ἐδίδασκον. Οὕτως ἔπραξαν ὁ μαθηματικὸς Θέων, ὁ τῆς Ὑφατῆς ἐκείνης πατὴρ, ὁ φιλόσοφος Ὁλυμπιδώδωρος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ὁ Νεοπλατωνικὸς Πλούταρχος ἐν Ἀθήναις.

Ἡ σεiriὰ τῶν σπουδῶν νεαρᾶς Ἑλληνίδος τῆς ἀρίστης κοινωνίας τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἤθελε κατασχύνει τὴν σημερινὴν ἡμῶν γυναικεῖαν ἐκπαίδευσιν μάλλον καὶ αὐτῆς τῆς ἀξιολόγου παιδεύσεως τῶν Ἱταλιδῶν τῆς Ἀναγεννήσεως Ἐπειδὴ βάσις αὐτῆς ἦτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ τελειω-

σύμβολον φιλοδοξίας, ἡ Δεσδαίμονα, πλάσμα συνεσταλμένον καὶ παθητικόν, ἡ Ὁφελία, νεαρὰ κόρη, καθαρὸν ὄνειρον, εἰςὶ τύποι. Πόσον δὲ διαφέρουσι τῶν γυναικῶν τοῦ Ρακίνα, αἵτινες πᾶσαι εἶνε χαρακτηρισαί! Ὁ μὲν Ρακίνας κρατεῖ τὴν γυναῖκα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ Σαϊσπῆρος ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ. Ἀμφοτέρω ἔχουσιν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ὁ Ρακίνας μᾶλλον ἠγάπησεν αὐτήν.

Ταῦτα ἔγραψεν ὁ Verlaine· ἀλλ' εἴ τις ἐπιθυμεῖ ἀσφαλῆ νὰ σχηματίσῃ γνώμην περὶ τῆς γυναικὸς παρὰ τῷ Σαϊσπῆρῳ ὡς λάβῃ ὡς ὡδήγόν τὸν μακαρίτην κριτικὸν Taine, ἰδίαν ἔχοντα πραγματεῖαν περὶ τῆς γυναικὸς παρὰ τῷ Σαϊσπῆρῳ.

— Σὺν τῷ ζητήματι τῶν δύο Δουκισσῶν, Κλέωνος Ραγκάβη καὶ Sardou, ὑφίσταται ἐν Παρισίοις καὶ ζήτημα Catulle Mendès καὶ Léoncavallo, καταγγελλαντος τοῦ ποιητοῦ τῆς θεοδώρας τὸν μελοποιὸν τῶν Médicis ὅτι τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἰδίαν τὴν κυρίαν σκηνὴν τῶν Pagliacci ἔλαβεν ἐκ τοῦ δράματος αὐτοῦ *La Femme de Tabarin*. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Catulle Mendès ἀνῆλθε εἰς τὸν σύλλογον τῶν δραματικῶν συγγραφέων, ὅστις ἐξήνεγκεν ἀπόφασιν, ἣν ἀπέριψεν ὁ Léoncavallo καὶ ὁ μέγας ἐκδότης αὐτοῦ Sonzogno. Οὕτως ὁ γάλλος συγγραφεὺς, καθὰ λέγεται, θὰ ἐνγάρῃ τὸν Ἰταλὸν ποιητὴν καὶ μελοποιόν. Ὁ τε Catulle Mendès καὶ ὁ Léoncavallo ἐδή-

μοσίευσεν διαφόρους ἐπιστολάς ὑπερασπίζοντες ἑαυτούς, ἄλλοι δὲ τινες ἀνευρίσκουσι τὴν κυρίαν σκηνὴν τοῦ δράματος καὶ ἐν ἄλλοις ἔργοις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ Ἰσπανικῷ δράματι τοῦ Tamayo *Drama Nuovo*.

\*\*\*

— Ἀλλ' ἐνθ' ταῦτα γίνονται, τὸ μυθιστόρημα τοῦ Catulle Mendès *La Maison de la Vieille* ἐξαντλεῖται. Ἐκτὸς τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἔχουμεν νέα τοιαῦτα *Les Larmes de Mathilde*, ὑπὸ Arsène Houssaye, ἔργον παθητικὸν καὶ σατυρικόν, *Le Cœur et l'Esprit*, ὑπὸ Gustave Goffroy, ἐν ᾧ ἐκτίθενται αἱ συγκρούσεις τοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ λογικοῦ. Ἐτέρα μυθιστορήματα ἐκδοθέντα ἐν Παρισίοις εἰσὶ τὰ ἑξῆς: *Monsieur Cotillon*, ὑπὸ Henry Trabusson, *Fidella*, ὑπὸ Henry Greville, *Fille de Générale*, ὑπὸ Paul Feval.

\*\*\*

Ἐξακολουθεῖ τακτικῶς ἐκτυπούμενος ἐν Ἀθήναις ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δημ. Βερναρδάκη, ὁ ἀνέκτων τῇ Ζωγραφεῖῳ Ἑλληνικῇ βιβλιοθήκῃ, ἥς τὴν ἐπιστάσιαν ἔχει ὁ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος. Ἡδὲ ἐκτυπῶνται ἡ *Μήδεια*, ὁ δὲ ὅλος τόμος ὑπερέβη τὸ 35ον τυπογραφικὸν φύλλον. Παρ' ἀνδρὸς οἷος ὁ κ. Βερναρδάκης ἀναμένεται βεβαίως ἔργον σοβαρόν, οὐ μόνον ἐπιδεικνύον πολλὰς κριτικὰς καὶ ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις, ἀλλὰ κυρίως καλλιτεχνικάς.

Ο. Α.

τάτη γλῶσσα καὶ φιλολογία, ἣν καθόλου ἐγέννησεν ἡ ἀνθρωπότης.

Γυναῖκες ὡς ἡ Ὑπατία καὶ ἡ Πονύχερρα, ὡς ἡ Ἀθηναῖς, ἡ Ἀσκληπιγένεια καὶ ἡ Αἰδесία, ἀποδεικνύουσι τρανῶς, ὅτι καὶ τὸ γυναικεῖον φύλον ἐκείνων τῶν χρόνων κατάρθονε νὰ φθάσῃ εἰς μέγαν βαθμὸν παιδεύσεως. Ἡ γραμματικὴ, ἡ ρητορικὴ καὶ τὰ μαθηματικά, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις ἦσαν ἀντικείμενα τῆς μαθήσεως πάσης εὐπαιδεύτου Ἑλληνίδος· καὶ πᾶσα πεπαιδευμένη κυρία ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Βυζαντίου ὥς ἐν τῷ μεγάλῳ πατρικίῳ ἡ διαπρεποῦς ἀνδρὸς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἠπύστατο τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς λεπτῶν ὑφασμάτων καὶ κεντημάτων χρυσοπλόκων καὶ πορφυροῦσθων. Καὶ ἦσαν μὲν αἱ Ἀθῆναι ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἡ πρὸς τὰς μεγάλας πόλεις Ἀντιόχειαν καὶ Ἀλεξανδρείαν μικρά· τὶς ἐπαρχιακὴ πόλις, ἀλλ' ἦσαν ὅμως οὐχ ἥττον παλαιαὶ πολυώνυμοι Ἀθῆναι. Ἡ πόλις αὕτη συνῆγεν ἐν αὐτῇ πάντοτε νοήμονα κοινωνίαν ἐν τῇ θαυμασιωτάτῳ ἐκείνῳ τόπῳ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἠθικῆς ἀτμοσφαίρας τῆς Ἀττικῆς ἀνέπνεεν ἐνταῦθα ἔτι ὁ Ἀθηναῖος στοιχεῖα τῆς κλαδικῆς παιδείσεως, ἡ δὲ καθημερινὴ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ δὴ αὐτὴ καὶ μόνη ἡ θεὰ τῆς σεβασμίας Ἀκροπόλεως διεμόρφου πάντως καὶ διέπλαττε πᾶσαν εὐαίσθητον ψύσιν.

Ἐξῶν δ' ἔτι τότε ἐν Ἀθήνας ἐπιφανεῖς εὐπατρίδαι ἐξ οἰκῶν ἀρχόντων ἢ συγκλιτικῶν, οἵτινες ἀνῆγον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ὡς καὶ οἱ σύγχρονοι Ρωμαῖοι, εἰς μέγαν τῆς ἀρχαιότητος γέννη, ὡς ὁ Πλατωνικός Ἡγίας, ὅς διετείνετο ὅτι κατήγετο ἀπὸ τοῦ Σόλωνος. Κατὰ τὸν Ε' ἔτι αἰὼνα ὑπῆρχον πολῖται τινες Ἀθηναῖοι, δυνάμενοι, ὡς εὐεργέται καὶ ἐλευθέριοι Μαικῆναι, ν' ἀνακαλῶσι τοὺς χρόνους Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὡς ὁ Ἀρχιάδας καὶ ὁ ἐκείνου γαμβρός, ὁ πλούσιος Θεαγένης.

Ὁ Λεόντιος δὲν ἐξήρτα ἰδιαζόντως τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν υἱῶν, ἀλλ' ἡ χάριεσσα καὶ εὐφυστάτη θυγάτηρ ἀντήμειβε τοὺς μύχους αὐτοῦ διὰ τῆς λαμπροτάτης ἐπιτυχίας. Ἐν δὲ τοῖς ὕστερον ἔτεσιν ἀπέδειξεν ὅτι οὐδαμῶς εἶχε λησμονήσει τὸν Ὀμηρον. Ἀπήγγελλε δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐμπειρίας τὰ χορικά ῥήματα τῶν τραγικῶν ὡς καὶ τὰ ἐξοχώτατα χωρία τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Λυσίου· ἠπύστατο νὰ συντάττῃ ὥραιας ἐπιστολάς καὶ ἔμαθε νὰ ἐκφράζηται κατὰ τὸ ἔθος τῶν χρόνων ἐκείνων μετὰ στόμφου ἐν τε τῷ πεζῷ καὶ ἐμμέτρῳ λόγῳ. Ἐδιδάσκετο νὰ λαλῇ πνευματωδῶς καὶ ν' αὐτοσχεδιάζῃ, ὡς τοῦτο ἐπιτηδεύοντο οἱ μαθηταὶ ἐν τοῖς ἀκροατηρίοις τῶν ρητόρων. Ὁ πατὴρ διδάσκων αὐτήν, ὡς σοφιστῆς αὐτός, κυρίως τὴν τέχνην τοῦ λέγειν καὶ γράφειν, ἤτοι τὴν καλλιλογίαν, ἀναπτύσσων αὐτῇ τοὺς θησαυροὺς τῆς ὥραιας τῶν προγόνων ἡμῶν φιλολογίας καὶ βοηθῶν αὐτῇ εἰς τὴν περίτεχνον ἐκφράσιν τοῦ λόγου, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ ἀνθος πάσης ἀνθρωπίνης τελειότητος, ἰδίως διὰ τὸν καθηγνητὴν τῆς ρητορικῆς, ἐφρόντιζε συγχρόνως περὶ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς αὐτῆς παιδείσεως διὰ τῆς διδασκαλίας ψίλων αὐτῷ διδασκάλων. Ἡ φήμῃ τῆς μεγα-

λοφίας καὶ τῆς θαυμασίας σοφίας τῆς Ὑπατίας ἐπλήρου τὰς Ἀθῆνας μέχρι τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἡ τελευταία αὕτη τῆς Ἑλλάδος Μούσα ἔπεσε θῦμα τοῦ φανατισμοῦ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ δὲ παράδειγμα αὐτῆς εἶχεν, ὡς εἰκός, ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν εὐφυῆ Ἀθηναίαν νεάνιδα.

Ἀκριδῶς καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἀθηναῖς ἐτύγχανεν ἐπιμελεστάτης ἀνατροφῆς ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις ἐγκωμιαζόμενος ὁ Πλούταρχος, ὅστις κατέσχε τὴν ἔδραν μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 431 συμβάντος θανάτου αὐτοῦ.

Οὗτος ἐνέπνευσε καὶ πάλιν ζωὴν τινὰ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ δὴ διὰ τοῦ μυστηριώδους νεοπλατωνισμοῦ, τοῦ τελευταίου τούτου φιλοσοφικοῦ συστήματος τῆς Ἑλλάδος καθόλου, οὐ εἰσηγητῆς ἐγένετο ὁ Πλωτίνος. Ἦδη μετὰ τὰ μέσα τοῦ τέταρτου αἰῶνος τὸ σύστημα τοῦτο εἰσῆχθη καὶ εἰς Ἀθῆνας ὑπὸ τοῦ Ἡπειρώτου Πρίσκου, τοῦ προκατόχου τοῦ Πλουτάρχου.

Ἡ Ἀθηναῖς ἠκροάσατο πιθανώτατα τῆς διδασκαλίας τοῦ Πλουτάρχου περὶ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς ἰδίας τοῦ διδασκάλου θυγατρὸς τῆς Ἀσκληπιγενείας. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι δι' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐπίσης σημαντικὸν ὡς τὸ τῆς Ἀθηναίδος. Ὁ μὲν Λεόντιος, ὡς ἐφθνημεν εἰπόντες, ἀφιέρωσε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς τὴν θεὰν τῆς σοφίας ἐκ προθέσεως ἐπιδεικτικῶν, ὁ δὲ Πλούταρχος ἀνέθηκεν αὐτὴν εἰς ἐκείνων τῶν ἑλληνικῶν θεῶν, ὅστις παρὰ τῇ Παλλάδι Ἀθηνᾷ κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ ἐτύγχανε παρὰ τοῦ εἰς τὴν πατριὸν πίστιν ἐμμένοντος δήμου τῶν Ἀθηναίων τῆς μεγίστης λατρείας. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Ἀσκληπιός, ὃν συνήθως ἀπεκάλουν Σωτήρα. Ὁ ναὸς αὐτοῦ, κείμενος κατὰ τὴν νοτίαν κλιτὴν τῆς Ἀκροπόλεως, οὐδόλως ἦτο κατεστραμμένος τὸν τέταρτον αἰὼνα τελευτῶντα καὶ ἔτι πολὺ ὀψιότερον. Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνηκούσθαι οἰκίαν, μεταξὺ τοῦ Ἀσκληπείου ἐκείνου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Διονύσου παρὰ τὸ θέατρον, κατόικουν οἱ Νεοπλατωνικοὶ Πλούταρχος καὶ Συριανός, αὐτόθι δ' ἔζη καὶ ὁ διάδοχος αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἔδρας, ὁ εὐφυὴς Πρόκλος, ὁ ἀποθανὼν μόλις τῷ 485. Ἡ δ' Ἀσκληπιγένεια συνεζεύχθη τὸν πλούσιον Ἀρχιάδα καὶ ἐγένετο μήτηρ θυγατρὸς, ἐχούσης τὸ μητρικὸν ὄνομα, ἥτις ἀργότερα ἐγένετο σύζυγος τοῦ προρηθέντος Θεαγένης.

(Ἀκολουθεῖ).

Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ.